

افسردگی و درماندگی

وضعیت اقتصادی فعلی چه بر سر روان ایرانیان می آورد؟



مهدی ملک محمد روان‌شناس

سوال صریح و مشخص است: وضعیت اقتصادی فعلی چه تأثیری بر روان مردم ایران می گذارد و از این منظر چه پیامدهایی دارد؟

پاسخ این سؤال را می توان از مکاتب مختلف علم روان شناسی دریافت کرد. مهم ترین عنصر محافظ سلامت روان از نگاه روان شناسی، عاملیت است. عاملیت به این معناست که فرد احساس کند حاکم زندگی خویش است و در حوزه های زیادی امکان دخل و تصرف دارد و تا حد متوازی بین جبر و اختیار قرار گرفته و می تواند با شناخت محدودیت های نسبی برای رسیدن به اهدافش تغییراتی در زندگی اش داشته باشد. عنصر عاملیت در نظریه های گوناگون روان شناسی به صورت های مختلف مورد تأکید و توجه قرار گرفته است، از جمله ریک اسنایدر، روان شناس فقید آمریکایی و نظریه پرداز امیدبیین می کند که عاملیت مهم ترین رکن سه ضلعی امید در نظریه اوست و انسان برای داشتن امید ابتدا باید این درک را داشته باشد که امکان دستیابی به هدف را دارد و می تواند مسیر دستیابی به هدف را تعیین کند. رولو می نیز که یکی از روان کاوان بر جسته قرن گذشته بوده است، در کتاب سترگ آزادی و سرنوشت به امر مهم و درمان بخش آزادی انسان می پردازد و بیان می کند که هدف روان درمانی آزاد ساختن انسان ها از اجبارهای درونی و بیرونی است. زیگموند فروید، بنیان گذار مکتب روان کاوی و دیگر نظریه پردازان روان تحلیلی هم که به صورت های مختلف به اهمیت شناخت انگیزه ها و دفاع های نا آگاه در سلامت روان پرداخته اند، در حقیقت از آزادی و عاملیت انسان دفاع کرده اند. همچنین دوتن از نظریه پردازان معاصر روان شناسی، دسی و رابان، در نظریه مهم خود با عنوان خودتعیین گری بیان می کنند که انسان به طور طبیعی در تلاش برای رسیدن به سطح بالایی از اشتیاق و انگیزه در مسیر رشد است و دارای سه نیاز بنیادین است: نیاز به شایستگی، نیاز به ارتباط و نیاز به استقلال عمل. در نهایت هانس سلیه، نظریه پرداز برجسته استرس، بیان می کند که موجود زنده در مقابل فشارها و تهدیدات درک شده سه مرحله هشدار، مقاومت و در نهایت فرسودگی را تجربه می کند. یعنی اگر به هشدار پاسخی مناسب داده نشود و منابع مناسبی برای رفع تهدید ارائه نشود، مرحله مقاومت شکل می گیرد که انسان از تمام منابع موجود خویش استفاده می کند تا تهدیدات به پایان برسد اما اگر این منابع به پایان رسید و تهدیدات و فشارهای درک شده همچنان وجود داشت، مرحله آخر رخ می دهد که فرسودگی و اضمحلال است. حال که مروری بسیار مختصر و تیتروار بر چند نظریه مهم روان شناسی درباره عاملیت و آزادی انسان داشتیم، باید ببینیم که بر اساس همین نظریه ها اوضاع اقتصادی فعلی چه بر سر انسان ایرانی می آورد.

فرض کنید که شما در یک سازمان دولتی یا خصوصی حقوق بگیر هستید و هر سال حقوقتان به طور میانگین ۲۰ درصد افزایش می یابد اما با تورم سالانه ۴۰ تا ۵۰ درصدی مواجه هستید، یعنی هر سال حداقل سی درصد از کنترل خرج های زندگی عقب می ماند و این ماجرای پُر استرس هر سال افزایش می یابد و انباشته می شود. این عقب ماندگی طبق نظریه هانس سلیه سبب نامتوازن شدن منابع و فشارها شده و شما وارد مرحله

مقاومت می شوید. به عبارت مشخص، اگر شما امکان مدیریت مناسب نیازهای مادی حیاتی خود که می توان به عنوان نیازهای بقا شناسایی کرد مانند آجاره بیهای مسکن، هزینه های درمانی، خرید مواد غذایی، خرید پوشاک و هزینه های تحصیلی فرزندان را از دست بدهید، در حقیقت عنصر عاملیت که در ابتدا به آن پرداختیم در ساختار روانی با تهدید مواجه می شود و این درک صورت می گیرد که گویی در یک وضعیت در ماندگی قرار گرفته اید که طبق نظریه مارتین سلیگمن، روان شناس برجسته مثبت گرا، آغاز افسردگی است. حالا اگر بخواهیم نیازهای سطح دوم که به طور طبیعی طبقه متوسط جامعه ایرانی با آن ها شناسایی می شود مانند هزینه های تحصیلات عالی و خود ارتقایی، ورزش، سفر، اینترنت، کتاب، تئاتر و سینما را به نیازهای بقا بیافزاییم، متوجه خواهیم شد که چه فشار عظیمی بر طبقه متوسط که عمدتاً حقوق بگیر هستند وارد می شود و چگونه این طبقه نیز مانند طبقه ضعیف هم اکنون در حال مقاومت و در نتیجه ارتزاق از منابع موجود خویش و نادیده گرفتن برخی از نیازها است و خطر از دست رفتن کامل عاملیت و آزادی انتخاب و فرسودگی و درماندگی این دو طبقه را تهدید می کند. علاوه بر این، بر اساس آموزه های روان شناسی سلامت، پیامد مهم دیگری که در نتیجه فقدان آزادی انتخاب و عاملیت و درماندگی و فرسودگی رقم می خورد بروز و گسترش بیماری های مختلف جسمی و روانی است که هر یک به دلیل هزینه های زیاد درمانی بر فشارهای افراد می افزايند. در حقیقت، آن چه این روزها من و همکارانم در کلینیک های روان شناسی و محیط های مختلف شاهدش هستیم از دست رفتن حس عاملیت در بخش زیادی از مراجعان و مردم است که به عنوان پر چم قرمزی عمل می کند که هشدار بحران را می دهد و این موضوعی نیست که با سخنرانی های متعدد و طولیل مسئولان دولتی و وعده ها با راهکارهای نه چندان مؤثر رفع شود.

اگر به دنبال تاب آوری پایدار در ایرانیان هستیم باید بدانیم که تهدید طولانی مدت مکانیزم بقا و نیافتن یا ندیدن راه خروج از این وضعیت امکان تاب آوری را سلب می کند. تاب آوری آن گاه معنا می یابد که راهکاری عملی و اجرایی با تعیین بازه زمانی مشخص برای خروج از وضعیت تهدید مشخص باشد. ولی مشکل اصلی این است که دولت نیز از فقدان عاملیت رنج می برد و به همین دلیل از هرگونه تصمیم قاطع و گره گشایی ناتوان است. در حقیقت ما شاهد دولتی هستیم که دارون عجم اوغلو در کتاب راه یاریک آزادی، لویاتان کاغذی می نامد و آن را چنین توصیف می کند: «قادر به حل مرافعات، اعمال قانون یا تأمین خدمات عمومی نیست.» مهم ترین تأثیر روان شناختی چنین دولت یا لویاتانی سلب بیشتر حس عاملیت و آزادی انتخاب و افزایش درماندگی شهروندان است. زیرزندگی در ساختاری مشخص با اراده ای قوی و راهبردهای مسئله محور امکان پیش بینی آینده ای مشخص را برای شهروندان فراهم می کند و به همین دلیل وجود قانون و اجرای بدون ملاحظه آن در تمامی ساختارها آرامش بخش است. ولی لویاتان کاغذی فقط گزارش کننده دغدغه ها و مشکلات است و در برابر افزایش روزانه قیمت ها ناتوان از هرگونه اقدامی است، هر چند وعده های فراوانی برای مدیریت وضعیت به شهروندان می دهد. به همین دلیل است که رئیس جمهور و وزرا جزء نفرت اول منتقدان وضع موجودند، بی توجه به آن که پس چه کسی باید راهی برای بروز رفت از وضع موجود بیابد و آن را با قاطعیت اجرا کند. همین اساس، آن گونه می شود که عجم اوغلو در بخش دیگری از توصیف لویاتان کاغذی می نویسد: «خود ضعیف است و جامعه را هم تضعیف می کند.»

رخداد روز

ایران در میان ۱۱ کشور دارای چرخه کامل صنعت فضایی

پرتاب، کنترل، دریافت داده و اخذ تصاویر ماهواره ای فعالیت می کند و سال هاست در این مسیر حضور مستمر دارد. کشور ما در زمره حدود ۱۱۰ تا ۱۱۲ کشور نخست دنیا قرار دارد که چرخه کامل صنعت فضایی را در اختیار دارند و این موضوع از نظر بین المللی جایگاه قابل توجهی محسوب می شود. «سالاریه با اشاره به توسعه فناوری های مختلف فضایی در کشور، گفت: در حوزه های متنوعی از جمله سامانه های مخابراتی، راداری و تصویربرداری ماهواره ای، فناوری ها با کلاس ها و کیفیت های متفاوت در داخل کشور توسعه یافته و به مرحله ساخت رسیده اند. او با تأکید بر افزایش نقش اقتصادی صنعت فضا در جهان، خاطرنشان کرد: «بسیاری از کشورهای که پیش تر نقش پرنرنگی در صنعت فضایی نداشته اند اکنون سرمایه گذاری های جدی خود را در این حوزه آغاز کرده اند و بهره برداری اقتصادی از فضا در دنیا رو به افزایش است. ما نیز ناچاریم با شتاب بالا و با تکیه بر توان فناوریانه و نیروی انسانی داخلی، توسعه صنعت فضایی کشور را تسریع کنیم؛ چراکه تاکنون کمتر از پنج درصد از ظرفیت بالقوه این صنعت در کشور مورد بهره برداری قرار گرفته است. پرتاب های اخیر و ماهواره هایی که در مدار قرار گرفته اند، از نظر دقت و کیفیت تصویربرداری، در زمره ماهواره های پیشرفته تر کشور محسوب می شوند و قابلیت های متنوعی در طیف های مختلف تصویربرداری دارند. کارفرمای اصلی پروژه های فضایی کشور، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و سازمان فضایی ایران هستند و تأمین نیازهای ارتباطی و زیرساختی این پروژه ها نیز از سوی وزارت ارتباطات انجام می شود.»

تیتریک

HEADLINE ONE

۲



نگار: خانه ملت

پزشکیان با تأکید بر مسئولیت حکومت در تأمین معیشت مردم:

اگر نتوانم در قدرت نمی مانم

▼ مادر قبال مردم مسئول هستیم

رئیس جمهور با اشاره به آیاتی از سوره الحاقه قرآن، گفت: «پیام روشن آیات قرآن آن است که حکومت ها و نظام هایی که به مردم نمی رسند و نسبت به مستضعفان بی تفاوت اند، سرانجام گرفتار عذاب الهی خواهند شد. قابل قبول نیست در کشوری زندگی کنیم که از نعمت نفت و گاز بر خوددار است و روزانه نزدیک به هشت میلیون بشکه نفت و فرآورده های نفتی تولید می کند، اما در همان کشور عده ای گرسنه باشند، و در عین حال ادعای مدیریت داشته باشیم.» او با یادآوری وجود توزیع غیرعادلانه بارانه ها در میان مردم به خصوص در موضوع بارانه بنزین و گازوئیل، به موضوع درگیری بخشی از مردم با مشکلات جدی معیشتی، درمان، سلامت و زندگی روزمره نیز اشاره کرد و آن را نتیجه تصمیم های اشتباه سیاستگذاران در سال های گذشته دانست. پزشکیان همچنین گفت: من نه برای حکومت کردن و نه برای این که رئیس جمهور بمانم هیچ انگیزه ای ندارم. اگر نتوانیم مشکل مردم، به ویژه محرومان را حل کنیم و در حالی که مردم با مشکلات معیشتی دست و پنجه نرم می کنند، نمی شود حکومت کرد. از یک سو گفته می شود حقوق ها کم است و از سوی دیگر مطرح می شود که مالیات زیادی گرفته می شود؛ این ها واقعیت دارد. اما وقتی گفته می شود حقوق ها را افزایش دهید، باید مشخص شود منابع آن باید از کجا تأمین شود. امروز ما روزانه معادل ۸ میلیون بشکه نفت هزینه می کنیم. اگر فقط ۱۰ درصد صرفه جویی انجام دهیم، می توانیم روزانه ۸۰۰ هزار بشکه نفت را ذخیره و حفظ کنیم. تنها با همین میزان صرفه جویی، می توان حقوق ها را پرداخت کرد، از امنیت کشور و نیروهای مسلح حمایت نمود، جاده ها را ساخت و به معیشت مردم رسیدگی کرد.»

▼ افزایش ۲۰ درصدی حقوق اشکالاتی دارد

محمداقربالایف، رئیس مجلس نیز با اشاره به اینکه اهمیت بودجه برای همه ما روشن است، تأکید کرد: «درست است که این ماده واحده لایحه مربوط به بودجه ۱۴۰۵ دولت است، اما واقعیت این است که بودجه، زندگی مردم است؛ یعنی تمام بنفندگان این بودجه بر زندگی مردم تأثیر دارد، از این رو برخی موضوعات باید به طور جدی مورد بحث قرار گیرد.» رئیس مجلس شورای اسلامی افزود: «معیشت مردم با توجه به افزایش ۲۰ درصدی حقوق و همچنین موضوعات مرتبط با کارکنان دولت، با عنایت به اینکه در سال های قبل این فاصله جبران نشده است، از جمله مسائلی است که نمایندگان باید در کمیسیون تلفیق به آن توجه داشته باشند. در لایحه دولت با توجه به میزان تورم، افزایش ۲۰ درصدی حقوق اشکالات خودش را دارد، معیشت مردم و بحث مربوط به کارمندان و کارگران از موضوعات مهمی است و اولویت ما در کنار تمام موضوعاتی که داریم است و این مسائل و موضوعات توری نمی نباید معیشت مردم، کارمندان و کارگران را تحت تأثیر قرار دهد.»

▼ ناراضی نمایندگان به بودجه ۱۴۰۵

تقریباً هیچ یک از نمایندگان برای حمایت از دولت چهاردهم و بودجه ۱۴۰۵ تریبون خود را روشن نکرد. در مقابل برخی از نمایندگان به نوعی بر این ندان به کلیات بودجه تأکید داشتند. **هادی قوامی، نماینده اسفراین** با اشاره به این که گزارشی که مطرح شده نشان می دهد اصل ۵۳ قانون اساسی رعایت نشده، گفت: «وقتی از میزان واقعی فروش نفت اطلاعی وجود ندارد، دریافت های نیز بر اساس اصل ۵۳ قانون اساسی قابل مشاهده نخواهد بود و در نتیجه کنترل و نظارت بر بودجه عملاً ممکن نیست. درخواست می کنم که یکبار برای همیشه به این رویه غلط پایان داده شود. کمیته هایی وجود دارد که درباره نحوه و محل فروش منابع تصمیم گیری می کنند؛ باید این تصمیمات در قالب یک کمیته دارای ظرفیت قانونی و مرتبط با منابع هیدروکربوری ساماندهی شود و این ساختار دوباره در بودجه احیا شود. در غیر این صورت، کل شیوه ای که تاکنون انجام شده و در بودجه ۱۴۰۵ نیز استمرار یافته، شفافیت در بودجه دیده نمی شود.»

محسن زنگنه، نماینده تربت حیدر به خطاب به رئیس جمهور تأکید کرد: «افرادی که این متن ها را برای شما نوشته و توضیحاتی درباره بودجه ارائه کرده اند، با بودجه را خوانده اند یا آگاهانه به شما به عنوان رئیس جمهور خیانت و به شعور ملت ایران توهمین کرده اند. بر خلاف آنچه گفته می شود، بودجه انقباضی نیست و صرفاً با اعداد بازی شده است. اگر اعتبار جمعی - خرجی که هر سال در بودجه درج می شود به سر جمع بودجه کل کشور اضافه شود، بودجه اسسال ۴۱ درصد رشد دارد. این بودجه انقباضی نیست، بلکه شعار انقباضی بودن آن برای پیشبرد اهداف همان افرادی است که این متن ها را برای شما نوشته اند. بودجه ۱۴۰۵ نمتنها موجب کنترل تورم نخواهد شد، بلکه در تضاد آشکار با اهداف برنامه هفتم توسعه قرار دارد.»

محبتی یوسفی، سخنگوی کمیسیون تلفیق بودجه ۱۴۰۵ با تشریح گزارش گفت: «با توجه به اصلاح ماده ۱۸۲ آیین نامه داخلی مجلس و تغییر